

Előfizetési árak:

Egész évre 10 frt -- kr.
Félévre 5 " -- "
Negyedévre 2 " 50 "
Egy hóra 1 " -- "
Egyes szám 4 kr.

Megjelenik mindennap,
vasárnap kivételével.

DEBRECZENI ELLENŐR

A SZABADELVÜPÁRT KÖZLÖNYE.

Szerkesztőség

Kiadóhivatal:

F. Mac, Simonyi-ház
a városházával szemben

Hirdetések a legnérsé-
keltebb árszámitás mel-
lett vétetnek fel.

Szent Iván éji álom.

Budapest, július 19.

Ezeknek a forró, párákkal terhes nyári éjszakáknak egyikén, amilyeneket épp most élünk át, a magyar parlament nagy szónokának és képzelgőjének vig álma volt. Ugy rémlett előtte, mintha a képviselőház összes ellenzéki elemei és még azok is az ő tulajdon pártjából, akik a szerencsétlen egyházpolitikai hadjárat alkalmával elváltak tőle, az ő zászlója körül egyesülnének és mintha sikerülne egy szerencsés véletlen pillanatban a kormányt és pártját kisebbségbe juttatni. A miniszterium leköszön, a korona alkotmányos szokás szerint meghívja a parlament vezérszemélyeit, köztük természetesen mint elsőt a győztest. De itt megszakad az álom: oly rövid egy nyári éj! És mikor az álmódó elhagyta fekvőhelyét, a reggeli fürdő és az obligát hideg zuhany után elkezdett folyton higadtan és józanabban gondolkodni a dolgról. Mikor később nagy beszámoló és programbeszédrel választói és a nemzet elé lépett, Szent Iván éji álmát csak gyengén érintette, de bölcsen óvakodott azt a részletekig kifejtetni és ki-magyarázni. Nagyon jól tette.

Mindenekelőtt figyelembe veendő, hogy a pillanatnyi parlamenti győztes meghívásának a korona elé még semmi esetre sem kell hogy legyen a követke-zése, hogy őt bizza meg a korona az új miniszterium alakításával: a koroná-nak, főleg ha a pillanatnyi többség

vezére oly programot terjeszt eléje, melyet elfogadhatatlannak tart, mindig megvan óva az a joga, hogy a minisz-teriumnak, amely bírja a korona bizal-mát és nyilván csakis véletlenségből ju-tottt kisebbségbe, felhatalmazást adhas-son a képviselőház felosztására és új választások elrendelésére. A népre való hivatkozás nehezen hozná meg az ellen-zéki frakciónak a többséget.

Azonban még az itt szemügyre vett eshetőséget is csak álommal lehet össze-hasonlítani: a mostani képviselőházban alig képzelhető az az eset, hogy vala-mely kérdésnél leszavazzák a kormányt, legkevésbé olyannál, melyet kabinet-kérdésnek lehetne tekinteni s melynek a kabinet lemondását kellene maga után vonni.

Az első nagy alkalom, mikor az erők döntőleg mérkőzhetnek, sőt mérkő-zniök kell a küzdőtéren, a költségvetési vita, melynél a kabinetkérdést nem szük-séges még majd csak ezután fölvetni, hanem különösen az appropriáció által magától fel van vetve. Nos a költség-vetési vitánál minden párt őrt áll és tel-jes erejéből azon van, hogy embereit teljes számmal együtt tartsa. A szabad-elvű párt az utóbbi időben fényesen be-bizonyította, hogy emberei valódi köte-lességtudással vannak eltelve és semmi még olyan fontos magánügy sem képes őket a csatatéren való megjelenéstől vis-zatartani. A jövő költségvetési vitánál is teljes számmal fog megjeleneni a küz-dőhelyen, így pedig abszolút többsége

van az összes ellenzéki elemek ellen. Mindenesetre kis többség, de október-novemberig lényegesen megnagyobbodik, minthogy az ugynevezett „kilépettek“ jobbik része csak arra vár, hogy a kis-sebb egyházpolitikai javaslatokat is in-tézzék el a főrendiházban, hogy aztán ismét visszatérjenek a szababadelvű párt kebelébe, melyet csak ellenálthatlan lel-kiismereti kényszer alatt hagytak el ide-iglenesen, melyhez azonban százféle poli-tikai és társadalmi szálak oly szorosan fűzik őket, hogy más politikai közösség-ben nem is élhetnek.

Végre azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a költségvetésnél a horvátok is szavazhatnak. Itt tehát esnyre, véletlen többségre nem igen lehet gondolni.

Ha a Szent Iván éji álom teljese-dni akar, úgy várnia kell addig az időpontig, amikor a közigazgatási reform parlamenti tárgyalás alá jut és még akkor sem fog teljese-dni, még akkor sem teljese-dhetik. Sok oknál fogva. Ha talán arra számít az álmódó egyesült ellenzék vezére, hogy a kormánypárt municipalista tagjai inga-dozók lesznek, akkor keserű csalódásba leszen része: ezen párt csak az imént szolgáltatva emlékezetes próbáit annak, hogy minden személyes érzelmet és leg-életbevágóbb magánérdekeket fel tud áldozni a közjóknak. És még a Szapáry-csoportról is szinte képtelenség feltételezni, hogy cserben hagyná a közigazgatás álla-mosítását, melyért vezére mint miniszter-elnök oly vitézül és kitartóan küzdött.

A kormány falhoz szorítására tehát

A „Debreceni Ellenőr“ tárcája.

Előre.

Csak fölfelé a hegynek,
Bár szél-vihar legyint
S a zordon meredeknek
Halálos toroka int.

A merész és bátor,
Kit lelke pajzsa véd
Az idők viharától
Ne féltse kebelét.

Kit bátor, szenvedélyes
Küzdelmek vágya hajt,
Fenn homlokát az édes
Szellő letörli majd!

(„A Hét“-ből.)

Gyalán Fülöp.

Történelmi pikantériák.

— A renaissance. —

Ujjászületni! Mi jó dolog! Elveszteni ezt a megunt, gyötört testet és lelket, s kapni helyette egy újat, mely friss, üde, melyet nem bántanak a mult keserűségei, a jövő kétségei csak a jelen kedves perceit tudja élvezni.

Ilyennek képzeljük mi az ujjászületést és ilyen volt az is, midőn a középkor utolsó szá-zadaiban a tudomány s művészet leveté magá-ról azt a sötét, visszataszítóan komor felöltőt,

mely testét takará, elveszté ősz haját s meg-jelent mint fiatal, üde növendék leány, ki magában foglalja a teremtés minden báját, s kire árnyat sem vet semmi.

Valami mámorítóan bűbajos érzés árasztja el valónkat, ha e kor történetét lapozzuk. Ha-sonlót érzünk ahhoz a zsibbadtságához, mely le-bilíncseli a haschis s mákonyélvező testét, kinek csak lelke éber, s élvez soha nem képzelt gyönyört, lopottat Mohamed paradicsomából.

Könnyen elképzelhetjük, hogy ez ujjászü-letés nem kezdődhetett másutt, mint Olaszor-számban, hol melegebben s fényesebben süt a nap, a hol a természet bűbajos csodái szebbek s számosabbak, mint másutt, s hol a mult nagy emlékei évszázadokon keresztül lappangó pa-rázként melengetik az emberek keblét.

Egy szikra kellett csak, hogy lobogó lángra gyujtsa e lelkeket, s e szikrát, megadák a kor lángtelkű olasz költői.

Egyszerre megnépesedik az irodalom s művészet mezeje. Átvesszik a mult hagyomá-nyaiból a szépet és ebbe öntve saját lelkes lé-nyüket, teremtenek újat és nagyot.

Most már keresik a szépet. A festő napo-pon, hónapokon át elbolyong, hogy megtalálja a szépet, melynek keresésére lelke ösztökélte.

Az asszony a költészet s művészet köz-pontja lesz, mi természetesebb tehát, mint az, hogy számos törekvés irányul oda, hogy a nőt illő pompában s kellő megvilágításban állítsák arra a piedestálra, melyre a teremtés őt méltóvá tette.

Most már nemcsak kuruzsolók, vagy egyes orvosok, hanem a született művész-generacio jelesei is keresik az eszközöket, melynek segé-lyével az asszonyi szépséget legtökéletesebbé lehessen tenni.

A híres orvos Giovanni Marinello terje-delmes munkát ir az „Asszonyok kosmetikájáról“ s korá híres szépségének, Palavicine Viktorie-nak, Izabellának ajánlja. — Előszavában azon véleményének ad kifejezést, „hogy az csak Isten-nek tetsző dolog lehet, ha az ő tőle ajándékba kapott szépséget s a tőle nyert adományokat a kellő világításba helyezzük s művészet által még emeljük.“

E nagyszabásu munka rendszerbe foglalja mindama eljárásokat, melyek e korig a kosme-tika terén ismertek voltak. Ajánl aromaticus fürdőket, melyek a bőrt üdév és fiatallá teszik. Gyógyszereket ajánl a tulságos izzadás és a kellemetlen szagu verejték ellen.

Behatóan foglalkozik a kendőző szerekkel s ő maga nagyszámu receptet ad, — melyek mint schminkek, az arcz festésére szolgálnak.

Sőt mindezeknél tovább megy, s a leg-elrejtettebb tolett-titkokat illetőleg is tanácsok-kal szolgál. Elmondja, mint kell a meg nem lévő formákat előtűtetni s a túlnagyokat csök-keníteni.

Előírásai a korban nagy keletőségnek ör-vendettek, a kendőzés oly általános volt, mint azelőtt soha. Az előke-lő társadalom női s a courti-aneok egyaránt festik magukat, s a két csztály között Cesare Vecellio, Tizian nagy.

utolsó eszközül nem maradna fenn más, mint új garanciális kérdések feltevése. Ez sem fog sokat használni. A kormány semmi esetre sem akarja a municipiunok szabadságát és hatáskörét területük igazgatási ügyeire vonatkozólag megsemiteni, ellenkezőleg, dusan kárpótolni akarja a választott testületeket az ellenőrzésben azért, amit az exekutiva tekintetében elvesz tőlük. Ebben az irányban egyetlen józan módosítást sem fognak tehetni, melyet a kormány a legkészségesebben el nem fogadna és a felekezési fórumok végig járása a legkisebb községségi választmánynak szabadon lesz hagyva. A szent Iván-éji álom tehát itt is csak üres mulékony hab marad.

Belföldi hírek. (Wekerle beszámolója) Dr Wekerle Sándor miniszterelnök aug. 6-án Nagybányára érkezik a bányászati kongresszusra és a reá következő napon választói előtt részletesen nyilatkozik a politikai helyzetről. Nagybányáról kocsin Máramaroszigetre megy és onnan aug. 9-én Lukács kereskedelmi miniszter kíséretében Beszkiden át Lembergbe utazik a kiállításra. (A király és a pozsonyi katolikus naggyűlés) A jun. 29-én Pozsonyban megtartott katolikus naggyűlés hódoló sürgönyt küldött a királynak. A felelet most érkezett meg a kabinet irodától. E szerint a király köszönetet mond a katolikus naggyűlésnek hódolata nyilvánításáért. (Tisza Kálmán Nagyvárada) Tisza Kálmán Nagyváradi országgyűlési képviselője szeptember elején megy kerületébe, hogy beszámoló beszédet mondjon. Fogadtatására nagy előkészületeket tesznek. (A földmivelési miniszter kinevezése) Gr. Festetics Andor orsz. gyűl. képviselő földmivelési miniszterré való kinevezését, a hét végén teszik a hivatalos lapban közzé. A miniszter alkalmasint már szombaton Ischlbe megy, hogy a király előtt letegye az esküt. (Sopron megye főispánja) Simon mostani alispán lesz. A kinevezés a legközelebbi napokban fog megjelenni a hivatalos lapban. A most lemondott főispán Eszterházy Pál herceg pedig az aranygyapjas rend legközelebbi promovációja alkalmából a rend lovagjává fel fog avatattni. (Ováció

Papp Eleknek.) Papp Elek orsz. gyűl. képviselőt a gazdák és iparosok ált. hitel-szövetkezetének vezérigazgatóját, karcagi nagybirtokost, névnapja alkalmából ismerősei és tisztelői szívélyes ovációkban részesítették.

Külföldi hírek. (Anarchista világ.) A francz kamara az anarchisták elleni törvényjavaslatot 289 szavazattal 162 ellenében elfogadta a részletes tárgyalás alapjául. — Lodève városban letartóztatták a Bussbery családót, apát és leányt. Az utóbbi tanító és veszedelmes anarkista hírében áll. Cavoillon dél-francia városban kilenc, Avignonban pedig 5 anarkistát tartóztattak le. A londoni rendőrség egy anarkista szövetkezetet fedezett fel, melynek fontos iratait elkobozta. Ez által valamint a szövetkezetre gyakorolt folytonos felügyelet által minden letartóztatás nélkül oly iémület keletkezett az anarkisták között, hogy az összes anarkista egyleteket feloszlatták. — (A cár bizalmasának halála.) Apraxin Sergej gróf, kit a cár különös bizalmával kitüntetett s a kinek tanácsát ismételtelen nehéz kérdésekben kikérte, Zarskoje-Seloban meghalt. A halál híre a cárra igen mély benyemést gyakorolt. — (A Carnot-tragédia utóhatása.) A lyoni tragédiának egyik következtése az hogy az olasz kormány elszólította lyoni konzulát, Bassót. Az okokat, melyek az olasz kormányt erre a lépésre készítették, még ma mély homály borítja. — (Hyrtl temetése.) A bécsi közönség nagy részvéte mellett folyt le Hyrtl professzor temetése. Több magyar város, köztük Kismarton, Vasvár és számos tanár küldött részvétlívratot. — (Szerb államférfiak kitüntetése.) A szultán Szimics bécsi nagykövetet és Krisztics Nikolát az államtanács elnökét az Osmanje rend nagykeresztjével tüntette ki.

Hajdu-Dorog a magyar nyelvért.

— Irta: Petrus Jenő. —

De Camellis püspök, titkárja, földije s vikáriusában jobb kezét vesztette, melylyel munkakedve is megszibadt; nem csak de mivel a gyilkosságot az oláhok a protestánsokra igyekeztek rákenni, tartózkodóvá is tették a katolicizmus terjesztésében; sőt Munkácsot, a Rákóczyak, a kuru-cok főfészekét tanácsosnak látta oda hagyni s Eperjésre költözni, hol Izaiás tervének, — a

bátyja szerint csak az a különbség, „hogy a courtesanok, kik idegenből jönnek Velencébe könnyen megismerhetők, sok szemtelenséget tanúsítanak, s nemesak arcukat, hanem kendőzött keblüket is látni engedik.“

Korkép, mely el nem éviült még máig sem. Arcfoltok, lesülés, szeplő és durva arc-bőr ellen, borax, timsó, ólomfehér és ezüstke-szitmények vannak forgalomban. Az utóbbiakat tyukvérral dörzsölték el, ez által biztosítva hatásukat.

A száj és fogak ápolása teljesen modern tudományos alapra helyezkedik, sőt ismereteik annyira terjednek, hogy köztudomásu volt azon még ma is megdönthetetlen tény, hogy a kellemetlen szaga a szájnak csak akkor pusztítható el, ha a visszamaradt ételdarabkáktól, rossz fogaktól s a toghus bántalmaitól származik, különben soha.

A szemek fényessé és nagygyá tételére számos szert használnak és majdnem meglepő, hogy a balladonát nem is említik, pedig köztudomásu dolog, hogy e növény a 15-ik században ugyan e név alatt nagyon is ismert volt és nevét is ép kosmetikai használatától vette.

A legnagyobb gond a hajak felé irányul és ebben azután oly művészi tökélyre is emelkedik, mely bámulatunkat méltán érdemli meg. A hajnak szökére festésében való ügyesség minden emberi képzeletet felülmul.

Annyi aesthetikai érzéket mutatnak ez irányban, hogy ama csudálatos, meleg tonus és

pompás reflectioju filo d'oro vagy a náluk kevésbé kedvelt hamuszöke szín mai napig is még a legszebb hajszínek tartatik.

Ezen célok elérése a szerek nagy száma használatot, melyek jó részének ily hatása előttünk majdnem megfajthatatlan. Így a Lupina virág főzve, sáfrán a salétrommal, vagy timsó hamuval főzve, sáfrán a spermecettel mind e célra szolgáltak.

A hajfestés Velence hölgyeire kimondhatatlanul terhes és nehéz feladat volt.

Cesare Vecellio írja le, hogy a háztetők teraszeára kellett nekik menni. Itt a haját először luggal jól megmosták, azután folytonos fésűgetés közben a festőanyaggal benedvesítették. Ezután a legerősebb napon órákig kellett a tetőn tartózkodniok, míg teljesen megszáradt a haj s így a festék fixirozva lett.

A hosszas napon ülés arc-bőrüket könnyen tehetne volna tönkre. Hogy ezt megóvják, széles, egész fél méteres peremű kalapokat vettek fejükre, melyeknek teteje nem volt s e hiányzó tetőnyíláson kivették hajukat, mikor festeni akarták.

M. A. Racinet: „Le costume historique“ művében egyik rajz ezt ábrázolja is, amint egy fiatal nő bőjju vékony köntösben kinn ül a háztetőn, előtte egy üveg és csésze, jobb kezében tükröt tart, baljában egy nyélre erősített szivacs, melylyel széles karimájú tető nélküli kalapján át kivett haját festi.

... tz.

magyar nyelvet a rituába behozni; — megfelelőleg a munkácsi zárda és papnevelő intézetben egy magyar nyelvű tanszékre Matyasowszky Imre és Gyürky Péter egri kanonokok előtt tett végrendeletében Izaiás emlékére 1706 nyarán gazdag alapítványt tett, — mely állítólag a nemes lelkű püspök halála után csak részben lett foganatosítva.

De a tanszék felállított, illetve a theologia hallgatók magyar énekek, hitszónoklatok és imákban is gyakoroltattak; s így történhetett, hogy a nagyváradi egyházmegye kikerekítésével a munkácsi megyéhez csatolt Dorog olyan papokban válogathatott már, kik óhajuknak, hogy szertartásukban oly nyelv legyen, a melyet értenek, nagy részben eleget tehettek.

A dorogiak egyik papjáról, Bacsinzkyról a legjobb emlékek maradtak fenn; ő ki a magyar nyelvnek oltáron való hangoztatásával a dorogiak lelkét annyira megnyerte, hogy midőn három évi Bécsben tartózkodása után, püspöki székét elfoglalandó bucsuvételre hozzájuk jött, könnyek közt kérték a köztük való maradásra s Popovics, Bazilrendű szerzetes tanúsítása szerint alig akarták a városból kiboosztatni.

De Bacsinzky, a püspöki széken is jelet adta a magyarnyelvű istentisztelet behozatala iránt való igaz és őszinte akaratának. Ő volt a munkácsi püspökök között az első, ki egyházmegyéjében a magyar szentbeszédet, imák és énekek gyakorlatba vételét pástorlevélileg elrendelte.

Bacsinzky, emez intézkedésével a magyarnyelvű hívők határtalan tisztelétét és ragaszkodását nyerte meg. Több rituális könyvek részint szláv, részint eredeti görögből fordítottak, melyek közül egy pár napjainkig fennmaradt. Ezek között van Kricfalussy György, ungvári görög nyelv professzor. „Szent János szerinti mise“ fordítása, mellyel az érdemes tanár püspökének, András napra, névnapj meglepetésül kedveskedett. Ezek közt vannak Krucsay Mihály dorogi születésű kanonok fordításai is, de sem ez, sem amaz az esztergomi főegyházmegyei kormánytól használatba vételni, kánoni okokból meg nem engedtetek.

A magyar ének és imák azonban lassankint terjedőbb körben hangoztattak s főleg Dorog, a maga egyházában pátronus lévén, két kézzel ragadott meg minden magyar szót, melylyel istentiszteletéből a ruthen nyelvet kiküszöbölhetni gondolta.

Dorognak ezen erős rakaszkodása a magyar rituális nyelvhez, sok keserű órát szerzett 1796-ban, a jeles tehetségű Tarkovics Gergely parochus, később eperjesi püspöknek, Tarkovics jelenlegi államtitkár nagyatyja testvérének. Tarkovics Gergely ugyanis az akkori latin nevelési rendszerben növekedvén fel, a magyar nyelvben mint feleslegesben, kellő jártasságot hamarosan nem szerezhethet.

S e miatt, mivel hívei óhajának a magyar nyelvű istentiszteletet illetőleg eleget nem tehetett, a dorogi javadalmas prochiáról lemondván, egy szerényebb jövedelmű ruthén lelkészre vonult.

Pócsy lelkészkedése alatt is ösztövérebb lett a ritus idegen nyelvben. De ő 1816-ban munkácsi püspökké nevezetvén, Dorogot elhagyta.

Az első nyomtatott templomi énekek Kerekes Döme lelkész fordításában jelentek meg Nagyváradon 1833-ban s nem sokára második bővített kiadásban Kassán; s oly kedves fogadtatásban részesültek, hogy a példányokat a magyar hívők egymásnak, mint legbecesebb ritkaságokat mutogatták.

Szabó Vazul és Bányay János főesperes lelkészkedése alatt az idegen nyelvű ritus helyébe már leglényegesebb és legnagyobb részben a magyar nyelvű lépett Bányay János elhalálozásával azonban visszaesés állott be.

A 40-es évek elején ugyanis Lyachovics János zempléni főesperes választott meg a dorogi javadalomra, ki a szláv nyelvű ritust teljes épségben visszahelyezte régi jogába, sőt hogy a nép ne vágyjon azt a miatt felcserélni, hogy nem éti az orosz nyelvet, az elemi iskolában is taníttatni rendelte.

Dorog eleintén elbámult főpapijának ilyen intézkedésén, Lyachovics azonban, ki papra-

termettsége mellett kissé a politikával is foglalkozott, Ausztriának felbomlásáról profeciálván, azzal indokolta a szláv nyelv gyakorlását és tanítását, hogy erre a magyarnak, ki jövőben Oroszország protektorátusa alá kerül, szüksége lesz.

Tán említeni is felesleges, hogy Dorog nem osztotta papjának politikai nézeteit, sőt mindent elkövetett, hogy parochusát e nézet elhagyására s ebből kifolyólag a magyar nyelv istápolására vezesse de sikertelenül.

Lyachovics, francia, latin, görög, német s a szláv nyelvek ismeretén kívül a theologia, történelem és filozófiában is jeleskedett, s Dorog ép ezen akkoriban közismert műveltségéért hívta meg lelkészi állására, hívének, hogy mint a többi lelkészek, a magyar nyelvű liturgiának apostola és fejlesztője legyen.

Látván azonban, hogy az érdemes főesperesben csalatkozott, a magyar nyelv eddig kivívott előnyét elveszíteni féltve, papjának elmozdítását is megkísérelvén, püspökhöz s a Hajdukerület kormánybiztosához panaszokat emelt de mert Lyachovicsnak széles műveltségénél fogva befolyásos barátai voltak, kik közül első helyen a Szt. Mihályon lakó Dessewily említendő. — Dorog panaszával mindenünnen elutasított.

Eleséggedve, már-már beletörődött sorába, midőn Zemplén vármegye Tettes Karai és Rendjeitől egy megkeresésben óvó figyelmeztetést kapott. Az átiratban jóakarólag óvatott a város Lyachovics János főesperes pánszlávistikus törekvéseitől s a pánszlávok hazaellenes működésétől.

A pozsonyi országgyűlésen ez időtájt hangzottak Wesselényi figyelmeztései a nemzetiségeket illetőleg s Lipcsében kinyomatott „Szózat” Dorogra is elszivárgott.

Hogy Lyachovicstól megszabaduljanak, a pozsonyi Tettes Karok és Rendekhez folyamodtak a keleti rítusu egyházak szerkönyveinek országos költségen való magyarra fordítására, s a magyar nyelvnek az egyházi szertartásokban kötelezővé tételéért.

Dorognak a magyar liturgiális nyelv behozatalára irányított törekvéseinek ez volt az első, az ország előtti fellépése

S milyen eredménnyel?

A pozsonyi országgyűlés azonban e kérést, bár az ország összes törvényhatóságai által támogatottak, nem tartotta teljesíthetőnek, illetve: mivel az országnak ilyen dolgokra pénze nem volt, jobb időkre halasztotta.

E határozat sok jeles hazafinál elégedetlenségnek volt szülője. — Ezek közé tartozott Palóczy László, Borsodmegye jeles követe is, ki, midőn egy a Hajdukerület követe által adott ebéd alkalmával Farkas Lajos, kir. táblai hitesség szláv országgyűlési irnokkal, Dorog szülőjével találkozott, azt keblére ölelve könyes szemekkel adott kifejezést a kérelmet elutasító határozata feletti szomorúságának, többek közt mondván:

— „Mondja meg öcsém odahaza a derék dorogiaknak, hogy az orosz liturgikus könyveket országos költségen nem fordítják magyarra, azon egyszerű oknál fogva, mert a gazdag Magyarország pénztárában nincsen pénz arra való. Azonban ne essenek kétségbe a jó atyafiak! mert eljön az idő, midőn a nemzet rendelkezni fog tudni, hogy a jó magyar nép óhaját, mi egyúttal a nemzet óhaja is, — teljesítse; s kedves öcsém még megérendi azt, hogy a jó dorogiakkal, kiket az isten sokáig tartson meg magyar nyelven fohászhatnak a magyarok istenéhez, ez árva magyar nemzet fenmaradásáért...”

Azóta egy félszázad múlt el...

Nagy változások, átalakítások történtek. Palóczy profeciájának egy része teljesült... A nemzet rendelkezni tud, de a magyar nyelvű rítus általánosságban ma sincs biztosítva...

Lyachovics János lelkész, látván és tapasztalván, hogy törekvéseire a szláv nyelv terjesztését illetőleg a Dorogon hullatott magvakból nem terem meg az általa óhajtott babér, annyival inkább, mivel az országgyűléshez intézett beadványban teljesen le volt leplezve, — állásáról lemondott s a parochiát a város, mint patrónusnak rendelkezésére bocsátván, Ungvár egyik parochiájára távozott.

Dorog így megszabadulván az ó-szláv nyelv lidércnyomását előidézett parochusától, — egy a saját kebeléből nőtt, nevelkedett theologiai tanárt, Szabó Györgyöt, a későbbi szabolesi főesperest hívta és választotta meg a lelkészi kathedrájára. Ez öröm alkalmával, hogy Szabó György a lelkészséget elfogadta, Dorognak egy szintén papi pályán levő születtje, Petrus Antal áldozárcá szenteltetvén, 1845-ben egy a már részben meglevő kéziratokból, más részben saját fordításával kiegészített, minden szavában magyar nyelvű misét énekelt. E cselekményt azonban a latin klerus, különösen a főegyházmegye tudomásul vévén, a munkácsi egyházmegye kormányja előtt helytelenítette, — kifogásolván a nyelvet, mint nem kanonizáltat, kívánván, hogy az istentisztelet nyelvül a ruthén tartassék meg, nehogy ennek mellőzésével a z Unió kapcsolata elszakadjon. *)

Dorognak a ruthén nyelv ellen, illetve a magyar nyelvnek a keleti rítusban való megtartására irányított küzdelme voltaképpen csak most vette kezdetét.

Az 1843-ban beterjesztett kérelmének végleges elintézését az országgyűléseken követeli által nem szünt meg szorgalmazni s már azon ponton állott, hogy törekvéseire a siker koronáját tehetné, midőn az 1848-as mozgalmas napok az ő ez irányban levő gondolkodását is más eszmékre terelték át.

Az önvédelmi harc, a hazafias tevékenységnek más féltettebb kincsek megoltalmazása és biztosítása tette mulhatatlan kötelességévé.

De a véres napok letnté, a gigászi küzdelmek megszűntek s az ezután következett fáradt alélttság után, Dorog ismét mozogni kezdett.

Szabó György lelkészük támogatásával, ki belőlük való esont, belőlük való vér volt, ki eszméiket, törekvéseiket teljes lelkéből osztotta oda működtek, hogy a hazafias lelkű Popovics Vazul munkácsi püspök, 1855-ben pástorlevélileg, a magyarajku vidékeken a kántoroknak az énekeket a liturgiában magyar nyelven hangoztatni — kívánatos, körültekintő kifejezéssel megengedte.

A latin klérus e püspöki körlevélre meghátrált kissé, mert Popovics intézkedése ellen tiltakozni, jogosnak és célszerűnek nem találta.

Azonban mégis tett valamit...

Az egri érsek, Hajdu-Dorogon, hol egyetlen egy család volt csupán latin rítuson, Nánás helyett, hol tekintélyesen számlált, — templomot építtetett, parochiát fundált, — sőt az akkori hivatalos, illetve közkormányzati organumok nyomásával Dorog város közbirtokosságától a lelkész javadalmazására száz hold terjedelmű földbirtokot eszközölt ki.

Ezen sakkhuzás azonban ezt, hogy a szlávnyelvű rítusól idegenkedő Dorog lakosságát a latin rítus abszorbeáljandja s ezzel a magyar nyelvnek, a rítus nyelvül való alkalmaztatás szorgalmazásának vége szakittatik, — legtávolabbról sem eredményezte. Mert igaz ugyan hogy egy pár tekintélyesebb családfő, a szomszéd környéken muszka hitnek gunyolt görög rítusu egyháztól átiratkozott a császári vagy az uri vallásra, mint akkor tájt hívek toborzása céljából a latin rítust megtisztelőleg nevezgették, — de ez által a kuruc vérű dorogi nép csak nagyobb impuizust nyert arra, hogy a maga rítusához szívósabban ragaszkodjék s a muszka elnevezést magyar nyelvű liturgiával visszutasítsa.

A 60-as évek elején, midőn a haza, a nemzet, aléltóságából ébredve megmozdult, Roskovics Ignác, hasonló nevű festőművésznök atyja, mai munkács egyházmegyei székes káptalani nagyprépost, akkoriban hajduböszörményi lelkész munkásságával a további küzdelemre Dorog közönsége is új életerőt nyert.

Roskovics nyánis, teljes lelke és szívében papságra teremvén, lelkiismereti dolgot csinált abból, hogy hívei oly nyelven kérjék istenüket,

*) A t. római kuria úgy látzik csak a magyar nyelvtől tiltott: a katholicizmust s nem egyszersmint a horvát nyelvtől is; mivel tudvalevőleg a zágrábi érsek, Posilovics volt püspöki megyéjében a latin rítusban, tehát a változhatlan internacionális nyelvű szertartásban nem félt a horvát nép nyelvét a misébe a latin helyett alkalmaztatni!...

melyet nem értenek. Tapasztalván a szláv imák és énekek más jelentésű, de hasonhangzásu szavainak szándéktalan felcserélgetését és elforgatását*) s azt, hogy ily módon hívei az erkölcsi hitéletben nem boldogulnak, nem gyarapodnak, Szabó György dorogi lelkész esperes anyagi és erkölcsi támogatásával egy saját fordításu magyar „Ó-hitü imádságos és Énekes könyv”-et adott ki Debreczenben, mely rövid pár év leforgása alatt nyolc-zor kereste fel és hagyta el a sajtó hengereit.

Ezen magyaryelvű kathólikus énekes-és imakönyv vetette meg alapját a későbbi illetve a közelebbi évek fordításainak.

Roskovics pártatlan sikerén felbuzdulva és bátorodva fordítottak még Vályi János, a mostani eperjesi püspök atyja, továbbá Csöpey kanonok, később Popovics püspök halála után generalis vikárius és mások, mely munkásság eredményezte azt, hogy a magyar liturgikus imák és énekek nemcsak Dorogon már, de az egész egyházmegye magyarajku községei legnagyobb részében a szláv ellenében mindinkább tért hódítottak.

De a latin klérus is megmozdult újra.

Látván, hogy a Dorogon nagy költséggel fundált parochia, az ezrekbe került templom és iskola a szláv nyelvű liturgiától idegenkedő dorogiaknak nem lett menedéke, illetve ezen eszközökkel a latin rítusnak a dorogi rítusos népet meg nem nyerheti, látván, hogy temploma, iskolája üres marad; ismét fellemelte tiltakozó szavát az Unió nevében a magyar nyelv használata ellen, okul adván, hogy a fordítások dogmai hűségéhez igen sok kétség fér s a magyar nyelv általában a rítusra kanonizálva nincs.

Dorog város lelkészkedő papja, Szabó György püspöki rendelettel figyelmeztetve lett: hogy a szt. misénél a magyar nyelvet addig, míg a fordítások át nem vizsgáltatnak, ne alkalmazza.

(Folyt. köv.)

Vegyes hírek.

* **Selyembogártenyésztő hercegkisasszonyok.** Az alsóti kastélynak demokratikus érzelmű ura, József kir. herceg, a ki tudvalevőleg műkedvelő asztalos, egy új iparágat honosított meg udvarában. Leányait, a kir. hercegkisasszonyokat ugyanis selyembogarakkal ajándékozta meg, hogy tenyészszék és szórakozást találjanak az új iparágban. És a színes papírskatulyákban hosszan elnyújtózva, friss szederfalevelek közé temetve, vigan lakmároznak és gubóznak a fehér selyembogarak — a hercegkisasszonyok legnagyobb örömeire.

* **Csodagyermek.** Braunschwigben az orvosok és pedagógusok nem győzik eléggé bámulni egy odaváló hentesmester alig két esztendő kis fiát, a ki német és latin irott vagy nyomtatott írást már is folyékonyan olvas. Épp oly gyorsan és biztosan olvassa el a leghosszabb számsorokat is. A kicsike másfél éve korában úgy tanult meg egészen magától olvasni, hogy mikor a nagymamája sétálni vitte, bámulatos érdeklődéssel és kíváncsisággal kérdezgette tőle, mi van az utcahosszat látott cégtábláklál feliratain és falragaszokon. Így tett csakhamar a szülői házban kezébe akadt könyvekkel és hírlapokkal is, a melyeket egészen játszva tanult meg elolvasni. E csodálatos tehetsége mellett a gyermek különben teljesen a korához mért testi és lelki fejlődést mutat.

* **A kirabolt szatmári székesegyház.** Szatmárról írják, hogy a minap az ottani székesegyházba betörttek és sok nagyértékű drágaságot raboltak el. Az odaváló rendőrség vizsgálatának hamar sikerült fölfedezni a büntett nyomait. Mára virradó éjjel a székesegyház kincseit a Pázmány-nyomda pincéjében megtalálta. A tolvajok Junker Ferenc székesegyházi orgona-fújtató és egy lakatossegéd. Orgonájuk Bágyi Károly nyomdavezető volt. A rendőrség mindhármat elfogta.

*) Ilyenek voltak többek közt a: Virújú-hiszek szóval kezdődő Apostoli hitvallás, melyet a nép: Virújú = kitérők szóval helyettesített, továbbá: Atoza = sz-na (apa és fia) helyett magyarul: adz-e szénát stb.

Helyi hírek.

— **De' receniek Nagy-Bányán.** A debreceni dalegylet tegnap távirati meghívást kapott Domahidy Viktortól, a Nagy-Bányán augusztus elején tartandó bányászati kongresszus és az oda érkező Wekerle Sándor miniszterelnök ünnepélyes fogadtatás rendezésére alakult bizottság elnökétől. Egy másik táviratban már azt is tudakolják a nagy-bányaiak, hogy hány taggal vesz részt a dalegylet a kirándulásban. A dalegylet választmánya még nem döntött végleg: elmegy-e közreműködni a nagy-bányai ünnepségek emelésében.

— **A női kézimunka és háziipar-kiállítás** — a mint már jelentettük — tegnap nyílt meg a jótékony nőegylet árvaházi helyiségeiben. A helybeli női ipariskola 7 hónapos tanfolyama után ugyanis a debreceni jótékony nőegylet tegnapról kezdve a növendékek munkáiból kiállítást rendez a nőegyleti árvaház helyiségében. A kiállítás 21 ikéig bezárólag lesz megtekinthető dé. 9 órától 12 és d. u. 3-6 óráig. Az ünnepélyes megnyitás tegnap volt, mikor is Veresné Szatmáry Teréz elnök rövid beszéddel megnyitotta a kiállítást, szólva az intézet szükségességéről, majd Eötvös K. Lajos tanfelügyelő méltatta a növendékek munkásságát. E közben Mőzer Irén kisasszony díszes virágbokrétát adott át az elnöknek. A kiállított kézimunkák két szobában vannak elhelyezve. A női kéz ügyessége látszik valamennyi munkán, sok tárgya a kézimunka művészet jellegét viseli magán. Ajánljuk a hölgyközönség pártfogásába a kiállítást. Belépő díj 20 kr. — A növendékeket különös két munkacsoport foglalkoztatja, ugymint a fehérnemű és vegyes munkák, továbbá a felső ruha szabás és varrás. — Mindkét csoportnál szépen sikerült munkákat láthatunk. Amott egy szép ajour és a népiesen subrikának nevezett díszítésű fehérnemű darab, majd a fokozatot feltüntető fehér varrott minta-kendőket is a mit még e csoport, illetve Zala Erzsike k. a. érdemű kell betudni, az a rajzlapok csinos összeállítás. Az első csoportnál kitűnnek Jabloncay Gizella egy tüftesű párnával, Bekény Iónka ugyan csak igen szép tüftesű keztyűtartóval, Mőzer Irén goblin munkáival, egy fésű ködű köpenyvel, Náda Rezsóné szintén tüftesű, egy író-táskával, Sinay Emma egy sálal (keretmunka) Békési Mariska fehérvarrással (ajour munka), Gerece Paula fésűlő köpenyvel, Sinay Emma, Vidá Ilona fehérvarrással, Dráveczky Margit János himzéssel. A gépen varrott munkáknál szabatos, szép munkáival Marcy Ilona hívja fel a figyelmet. — A fehérneműek szabászati rajzai az összes növendékek elismerésre méltó buzgalomról, kitartásáról tanuskodnak, s feltűnően szépek a Molnár Aranka, Mőzer Irén, Sinay Emma és Dráveczky Margit rajzai. — A diszmnakáknál megemlítendő még Szölösi Róza szép mintakendőivel, Kulcsár Ida himzéseiével, Kovács Ilona fehérvarrással. A vegyes csoportban lekötő a figyelmet egy zongora szék, posztóra himezett színezett selyemmel, egy ablakvankos keretmunka (bordeaux összeállítás). De ki tudná megjegyezni a sok szép dolgokat, a miket a sikerült rendezés még inkább érvényesít. Láttunk sok szép magyar díszítésű alapot és tekintve azt, hogy a tanulók legnagyobb része semmi rajzismeretet nem hozott magával az intézetbe, méltán szólhatunk elismerőleg ezeknek a tanításáról is. A másik szobában állanak modelleken a csinos, elegáns szabású és finom varrású egész női ruhák, melyek között a munka tökéletessége és finomsága által kiválnak a Mőzer Irén, Kondor Emma, Sinay Emma, Puy Irma, Náday Rezsóné és a Békési Mariska által készítették. Mindezeket különben látni kell, hogy kellőképp méltányoltassék a tanítást vezető szakértelme és szorgalma. A vegyes munkákat Kubek Erzsike, a fehérruha varrást Zala Erzsike, a felső ruhák varrást Fráter Irma kisasszonyok sa rajzot Vánts György rajztanár tanította. Megemlítjük, hogy

a kiállítás jövedelme egy szegény növendék kiképzésére fog fordítottatni s hogy az — közóhajra — vasárnap délelőtt és délután is megismerélhető a szokott órákban.

— **A jog- és pénzügyi bizottság** tegnap délután Vértessy István főjegyző e' n'oklete alatt több a városi közgyűlés elé kerülő ügyet tárgyalta. Az ülésen jelen voltak: Ábrahám László, id. Csanak József, Szabó József, Steinfeld Antal, Márk Endre, Koszorus Lajos, dr. Kemény Mór, dr. Magos György és Varga Károly mint jegyző. Az ülés fontosabb tárgyai ezek voltak: A tiszántuli ev. ref. egyházkerület azon kérésére, hogy a város által fentartott egy jogakadémiai tanterv 1763 frt javadalmazását, a főiskolai tanárok általános fizetésjavítása következtében 1893 július 1-től számítva emelje föl 1937 frtra, a bizottság javasolja, hogy a tanári fizetés javíttassék ugyan meg 174 frttal, de csak 1895 január 1-től kezdve. A főiskolai gazdasági tanács azon kérését, hogy a főiskolai nyilvános olvasóterem részére a jövő évre is 300 frt segélyt szavazzon meg a közgyűlés pártolólaj terjeszti a tanács elé. A gőzfertőtlenítő gépek beszerzését illetőleg úgy vélekedik a bizottság, hogy az egészségügyi bizottság által javasolt három új hozozható gőzfertőtlenítő gépre sem szükség, sem pénz nincsen. Új dezinfektorok azért nem szükségesek, mert már van kettő, egyik a közkórházban, másik a járványkórházban elhelyezve. Az utcakaparók és seprők azon kérését, hogy fizetésük emeltessék, teljesíthetőnek véleményezi, akként hogy 1895. jan. 1-től fogva 14 frt havi fizetésük 16 frtra emeltessék.

— **Az országos tanszerkiállítás köréből.** Eötvös K. Lajos kir. tanfelügyelő a tanszerkiállítás igazgatósága nevében a kiállítási termek díszítésére nézve már megkötötte a szerződést Vági Sámuel helybeli kárpitossal. A díszítés legközelebb megkezdődik.

— **Halálozás.** Városunk egyik ösmert alakja hunyt el: az agg Schenk Jakab, dr. Kola János kir. tan. és a debreceni ügyvédi kamara apósa halt meg ma éjjel nagyderdei nyári lakásán, ahol évek óta tartózkodott s a honnét koporsóját éjjeli 1 óra táján szállították be a városba. Schenk Jakab 86 évet élt s még azon időben telepedett le Debrecenben, amikor itt kivüle még csak két izraelita család nyert honosságot: Áron és Steinfeld. Az elhunyt minden társadalmi osztályjal jó viszonyban állott s régebben kivált az erdélyi részekben lakó urakkal állott összeköttetésben. Debrecenben fennállása óta tagja volt a Casinónak, melyen halálát gyászoló bűrdeti, ugyszintén a „Chewra Kaddisá"-nak is. Mindvégig megtartotta kellő testi és lelki erejét, csak az utolsó napokban betegeskedett, míg végre végelgyöngyülésben elhunyt a debr. izr. szent-egylet a következő gyászjelentést adta ki: „Szomorú kötelességet teljesítünk, midőn tudomására hozzuk volt érdemes tagtársunk, Schenk Jakab urnak folyó évi július 19-én éjjel bekövetkezett gyászos kimúltát. Földi maradványai folyó hó 22-én d. e. 10 órakor fognak a piac-utcai 1829. sz. háztól örök nyugalomra kísértetni, mely végtisztességbeni részvételre és a kísérethez való csatlakozásra tagtárs urat tisztelettel felkérjük. — Debrecen, 1894. július 20. —

A családi gyászjelentés így hangzik: „Schenk Jakabné, elmaradt özvegy; Schenk Teréz, férjével Dr. Kola János kir. tanácsos ügyvéddel; Schenk Kálmán, Schenk Leó özvegy Sténn Sarolta, István fiával; Schenk Antonia özvegy Kanitz Lipótné, Mariska, Matild és Ernő árváival, mint gyermekek és unokák a távolabbi rokonok nevében is mély fájdalommal jeleik a szerető férj és családapa: Schenk Jakab urnak f. 1894. július 19-én este 10 órakor, életének 86-ik, boldog házasságának 50-ik évében, végelgyöngyülés következtében történt csendes elhunytát. A boldogultnak földi maradványai folyó július 22-kén délelőtt 10 órakor fognak, az Ipar- és kereskedelmi bank nagypiaci 1829-ik számú házából nagy-várad utcai izraelita sirkertbe kísérve, örök nyugalomra tetetni. Kelt Debrecenben, 1894. július 20. Béke hamvaira!”

— **Debreceni építészek és a városháza építése.** Megirtuk, hogy a debreceni építészek a városháza építési tervei készítésére kiírt pályázat határidejének szeptember 1-ig meghosszabbítását kérték tegnapelőtt a tanácstól. Tegnapi ülésén már tárgyalta is a tanács a kérelmet, de élénk vita után nem tartotta teljesíthetőnek a későn beadott kérelmet, miután a pályázni akaró építészek mindegyikét most már aligha lehetne kellő időben értesíteni a tervek aug. 1-ére kitűzött beadási idejének elhalasztásáról.

— **A kaposvári siketnéma-nevelő-intézet igazgatóságától** Debrecen város tanácsához ma kérésrel érkezett az iránt, hogy a város egy szegénysorsu debreceni illetőségű siketnéma gyermek díjtalan tanítására évi 100 frt. alapítványi segélyt szavazzon meg. Milankovics Tamás igazgató hosszabban indokolja meg kérelmét, hivatkozván Debrecen közönségének emberbaráti érzületére is. A kaposvári siketnéma nevelő intézetben most is több siketnéma gyermek van elhelyezve, újabban is többen folyamodtak városunkból ingyenes fölvtételért olyanok, akik nem bírják fizetni a tanítási és ellátási díjat. Ezért határozta el az igazgatóság, hogy Debrecenből egy szegénysorsu siketnéma gyermeket díjmentesen fölvesz. Ezt azonban csak úgy teheti meg, ha az egy növendék tanítása és ellátása után az intézetre eső évi 200 frt tehernek egy részét a város közönsége magára vállalja s így lehetővé teszi, hogy egy-egy szerencsétlen siketnéma az ország keresetképes hasznos polgárává képeztessek. Egy siketnéma teljes kiképzésére hat esztendő szükséges. A városnak évi 100 frttal kellene a kiképzés költségeihez hozzájárulni. A bemutatási jogot a város polgármester gyakorolná.

— **Dühös férj.** Hirtelen természetű ember Kocsis József n. hatvan utcai lakos. Tegnap délután is feleségével szóváltásba elegyedett, minek az lett a vége, hogy a megdühösödött férj felkapott egy darab hosszú vasat és azzal élete párját alaposan elverte, sőt még öreg, világtalan anyósát is megtámadta. — A rendőrség hívőrsre tette, hol vére valószínűleg le fog csillapodni.

— **Gyászjelentés** Fájdalomtelt szívvvel jelentik a legjobb anya és nagyanyának Revisnyei Reviczky Károlyné szül. kisjókai Szakáll Teréznek 1894. évi július hó 14-én rövid szenvedés után, életének 63-ik évében történt gyászos elhunytát. Kémer, Szilágy megye. Leánya: Revisnyei Reviczky, Ilona férj. nagyváradi és micskei Baranyi Akosné, fiok: Baranyi Károly, Rozáry Szilárdné szül. érkeserűi belmezei Fráter Neli, Fráter József, Fráter Irma, Fráter Gyula, Fráter Klára, Fráter Aladár, Fráter Pali mint unokák. Béke hamvaira!

— **Házvásárlás.** Reichmann Ármán 36 ezer forintért megvásárolta Vilmos Lajos sasutcai házat. Az ezzel szomszédos Barcsay, féle emeletes ház is Reichmann Ármáné.

— **Szökött katona.** Megunta a kaszánya életet, a „gyöngyölet” úgy látszik nem nagy varázsszal bírt Scheiner Jakabra, a ki améltótelepnél volt közhuszár. Lassankint tervezte, hogy megszökik a kaszányából. — Tervét csakugyan végre is hajtottá, a mennyiben tegnapelőtt a ménlőtelepről eltűnt. — Szökését természetesen azonnal észrevették s megindították a nyomozást, minek folytán ma éjjel 2 órakor a nyugati soron, a hol szökése óta bajkál, ráakadtak és elfogták. Scheiner 22 éves, izraelita vallású, illetőségi helye Nyiregyháza. Szökése felől megkérdezte, azt mondta, hogy fölbevalóinak rossz bánásmódja kényszerítette a kaszánya elhagyására. Debrecenből Budapestre szándékozott menni a ma reggel induló vonaton. — A rendőrség az illetékes katona hatóság-nak adja át a szökött katonát.

— **Fürdő-élet.** Új-Tátrafüreden — a hoz-zánk beküldött listák szerint — e hó 15-ig 817 vendég fordult meg. Ott találják Debrecenből a Bulszter Ágost és nejeinek nevét.

— **Egyház.** A debreceni ev. ref. egyház július 21-ik napján d. u. 3 órakor gazdasági ülést tart Tárgy: folyó ügyek.

— **Telegdi K. Lajos** könyvkereskedésébe egy jó házból való fiu tanulókat fölvetetik.

orf-uma s
többi daltá
egészen, va
számokat (k
gedlyt ka
tagja van.
Mezei J.
Ilka, ki m
ruhában p
s e mellett
sulatot a k
bolozat ke

(A „De

A
Hier o
tegnap
előtt tar
fontossá
a minisz
nagy f
képez.

H
többen
mint K
dással f
Be
madta a
felbontá
hazánk
ritását.

Ta
nizster,
cia tete
program
hoy a m
tulny
józa m

Az
dalom c
választá
zusnak
azon a

A
társ s
bajo
kormán
bujtog
le fog

A
szavak
tért á
Appo
A közp
lebb s
arról g
nemze
mény p

A
kezett,
izben f
G
Gr
nök egy
igazgat
mával u
szabadel
tel nélki

Ny
nézve, —

Időtöltések. A „Koroná”-ban a Mezei János orfuma sokkal nagyobb pártfogásnak örvend, mint a többi daltársulat. Valószínűleg azért, mert míg azok egészen, vagy legnagyobb részben elhanyagolják a magyar számokat (és éppen ezért bámulatos, hogy előadási engedélyt kaphattak Debrecenben), Mezeinek 4-5 oly tagja van, kik csak is magyarul működnek. Ilyenek Mezei János nével, Váry Kálmán és Virágy Ilka, ki magyar népdalokat énekel idealizált csikós ruhában. Éppen ezért ajánljuk a tulajdonképp magyar és e mellett a józsis szabályait is szem előtt tartó társulatot a közönség pártfogásába. Minden este józsi bohózat kerül színre.

Táviratok.

(A „Debreceni Ellenőr” s. tudósítójától.)

Budapest, július 20.

Hieronimi Erdélyben.

— Érk. d. e. 11 órákor. —

A miut Kolozsvárról jelentik, Hieronimi Károly belügyminiszter tegnap d. e. kolozsi választói előtt tartott beszámoló beszédében nagyfontosságú nyilatkozatokat tett, minthogy a miniszternek minden nyilvános föllépte nagy fontosságú politikai mozzanatot képez.

Hieronimi belügyminisztert többen kísérték Kolozsvárról, a hol — mint Kolozson is — óriási lelkesedéssel fogadták.

Beszámolójában hatalmasan megtámadta az oláh bujtogatókat, akik az unio felbontására törve, fel akarják bontani hazánk évezredes alkotmányát és integritását.

Tagadhatatlan ugyan, mondá a miniszter, hogy az oláh sajtó és intelligencia tetemes része agitál ezen áldatlan program mellett, mégis vigasztalóan hat, hogy a román nemzet soraiban túlnyomó a mérsékelt és a józan elem.

Az immár nagy fokot elért bonyodalom orvosságául szónok először is a választások reformját: a választói cenzusnak az egész országban ugyanazon alapra helyezését jelöli meg.

A román-kérdés — folytatja — társadalmi, közgazdasági bajokra vihető vissza és a kormány hajlandó ezeknek orvoslására, a bujtogatókat azonban irgalmatlanul le fogja sujtani.

A szónok a mély benyomást keltett szavak után a küszöbön álló reformokra tért át s reflektált először is a gróf Apponyi Albert jászberényi beszédére. A közigazgatási reformok már legközelebb szövegére kerülnek s meg van arról győződve, hogy azokat — mint nemzetiségi szükségletet a közvélemény pártkülömbőség nélkül magáévá teszi.

A beszámoló után bankett következett, melyen Hieronimi miniszter több ízben felszólalt.

Gróf Szapáry Gyula kijelentése.

— Érk. d. u. 3 órákor. —

Gróf Szapáry Gyula volt miniszterelnök egy hírlapíró előtt kijelentette, hogy a közigazgatási reform parlamenti tárgyalása alkalomával egy ő maga, mint elvtársai — vagyis a szabadelvű pártból kilépett képviselők — kivétel nélkül támogatják a kormányt.

Bandi gyilkosa.

— Érk. d. u. 3 órákor. —

Nyomós bizonyítékok merültek fel arra nézve, — a mint Triestből tudósítanak —

hogy az elfogott Lucchesi nem volt Bandi szerkesztő gyilkosa. Valószínű, hogy Lucchesit még ma szabadon eresztik.

Debreceni küldöttség a minisztereknél.

— Érk. d. u. 3. ó. 30 p. —

A diszpolgári oklevelet hozó debreceni küldöttséget Szilágyi Dezső igazságügyminiszter déli 12 órákor fogadta. Simonffy Imre polgármester üdvözlő beszédére melegen válaszolt, megköszönvén kitüntető diszpolgárrá választását. Wekerle Sándor miniszterelnöknél délután négy órákor tiszteleg a küldöttség.

Irodalom — Művészet.

Csokonai és Pope.

(Pope: „Hajfürtrablás”-ának hatása Csokonai „Dorottya”-jára.)

— Irta: Barcza József. —

(Folytatás.)

Ki ne érezné: mennyivel jobban illik e tréfás hang a tárgyhoz.

De a költő egyénisége is szinte megjelen előttünk e pár sorban. A vidáman mulató Csokonai, az a vig legátus alak, a hogy már Petőfi is megénekelte a bormegiszsa Csokonait.

A tárgy a megnevezésnél Pope és Csokonai Vergiliussal moglegyezően kiáltana föl.

Pope:

„Tán embertelen volt s tulvakmerő tette,
Hogy gyöngéd keblében e dühöt keltette?”

Csokonai:

„Hogy férhet ily harag anygali szivedbe?”
Ez is, az is leírja a nőket, de mig Pope mindeniken ejt egy-egy szurást, Csokonai csak Dorottyt, Orsolyát és Adelgundát csipkedi, a többit szeretettel állítja elének.

Belindát ugyan hizelegve szólítja meg őrangyala:

„Halandók legszebbje, téged hűn hódolva,
Vesz körül a légnek számtalan lakója...”

— de aztán egymás után jönnek a fulánkok.

A mint fölébred:

„Első tekinteted egy levélre litben,
Egy picit rózsára. Alighogy olvastad
A gyönyört, a reményt, sóvárgást, fájdalmat
S mit csak egy elbűvölt férfi rólad írhat:
Szép szemednek rögtön, egyszerre megvirradt.”

Továbbá:

„Még patyolat ingben, még felbontott hajjal,
S ime már előtte a toilette asztal.”

Szobaleányával csinosítja magát, tükörből tanulja be a hódító mosolyokat.

Ily megrögzött rosszakarat valóban bámulatos nemcsak a közönséges halandóban, de még egy ihletett Muzsáiban is.

Ha már Venus, vagy — mondjuk — a gondviselés szép harmat-arcot adott a gyöngédebb nemnek, ha a kecses mosolyt tette legéresebb fegyverükké, ha később egy „nem tudom én ki” föltalálta a nők legintimebb barátját: a toilette tükört: nem jogos és mindenki által helyesnek tartott dolog-e, hogy ők azzal naponként legalább is egy pár órát társalogjanak?

Különb is a természet már belénk oltotta a művészet iránti hajlamot s maga a művészet sem egyéb, mint utánzás. S a nők, mikor tükör előtt ülnek, egy ügyes, művészi társnőjüket utánazzák.

Már pedig n műpártolás nem hogy tiltott, hanem igen is kívánatos és megbecsülhetetlen valami.

De nemcsak Belindának, általában a nőknek bőven kijut a csipkedésből.

Mikor a védangyal, Ariel, Belindát biztosítja a tündérek védelméről, elmondja, hogy e szellemek földi életükben mind nők voltak. Kitér arra, hogy a különböző természetű hölgyek milyen átalakuláson mennek keresztül:

„Mert bár egy szép nőnek földi szereplése
Elmult, hiúsága nem marad el tőle;

Követi, hogyha még oly messze is szállna,
Bárha nem játszik is, érdeklí a játszma.”

„Ha mérges asszonyból repül ki a lélek,
Lakója lesz tügyik lángoló testének.”

„Köszívűnek lelke alvilágba tér meg,
S mindig bajt okozand a földön élőknek.”

És így tovább.

Igen szép itt Popenál a tündérek leírása. (Akárcsak a Dobosban valamelyik majálison állította volna össze a névsort.)

E színes, csillogó hangot használja Csokonai is a farsangra utazók leírásánál.

Csokonai is bemutatja Dorottyt az 1-ső ének folyamán, az igaz, cseppet sem előnyös oldaláról, de megkapó hűséggel. Az ő hősnője valódi aggszűz, nevetséges prototypusa nemének. Csokonainak nem is kell guynonia, magának alakjának minden szava, minden tette beszél.

A jellemzést az író kétféleképpen oldhatja meg. Vagy ő maga írja le alakjának egyes sajátosságait, vagy azt magát beszélletti s cselekedtetti.

Ez utóbbi mód sokkal közvetlenebbül, sokkal mélyre hatóbban jeleníti meg a szereplőt.

Csokonai Dorottya-nál ezt alkalmazta, s ebben igen előnyösen különbözik Dorottya Belindától.

A küzüelem magvát mind Pope, mind Csokonai elveti már az első énekben. Amaz Ariel figyelmeztetésével:

„Férfi közelétől őrizkedj legjobban!”

emez a matricula elővételével:

„Mind elcsendesednek az egész szállába,
S Carneval felállván bársony trónusába,
Az egész népséget körül meglekintí,
S felvont szemöldökkel figyelemre inti,
Hyment, egy kellemes természetű fiatal,
Ki visel general-nászmagyi hivatalt,
Felszólítván ülő székéből mellőle,
A nagy matriculát előkéri tőle.”

„E nagy könyvben fel van jegyezve sorjába
Minden dámák neve pro memoriába,
A kik már tizenkét esztendő elhagytak,
Hanem hatvannegyed még tul nem haladtak:
Mert ez a két határ amaz epochában,
Melyben már, s melyben még van tűz a dámában.”

A matricula fölnyitása természetesen haragra lobbantja Dorottyt.

Pope már itt, az 1-ső énekben szükszavú, szinte a homályosságig, Csokonai bő, világos.

A második énekben mindegyikőjük előkészt a harcra. Popenál Ariel kiadja a rendeletet tündéreknek, hogy szorgosan ügyeljenek, mert a Belindát fenyegető veszély küszöbön van:

„Hallgassatok ide tündérek, tündérekék,
Nymphak, lelkek manók, kik ide rendelték

... ma egy nagy baj van készülöben

— Szörnyen fenyegetve — a legszebb nő ellen,

Rettenetes csapás! De a sors még mélyen,

Mitse szólva róla takarja méhében.

Tán követni fogja Diana példáját?

Vagy összetöröndi legkedvesebb vázáját?

Vagy tán becsülete forogna veszélyben,

Vagy új ruhája lesz, a mi tönkre mégyen?

Vagy farsangi tréfán megy majd veszendőbe

Aranyos szállaga, vagy tán éppen szive?

Vagy talán — borzaszó! — mi legjobban fájjaa:

Leesik öléből drága Puck kutyája?

azért vigyázzatok! Mindenik a gáton!

Kalapját rád bizom Zephireth leányom,

Eszed legyezőjén járjoo Momentilla,

Crispissa hajának szál se legyen hujja!

Brillant! szemed folyton ékszerlein legyen,

Drága mopszát, Packot magam őrizendem!”

Csokonainál Eris lobbantja lángra a lapangó tüzet.

Pope-nál Belinda férfiak és nők társaságában csolnakázik a Taemsén. A lord eltökéli magát, hogy Belinda hajfürjtjét megkeríti, bár mibe is kerüljön. Senki sem sejtí a veszélyt, csak Ariel:

Csak őrangyala ül gondokba merülte

Várva a nagy csapást szorongva, feszülten.

Csokonainál táncra perdülnek. Itt Dorottya újabb sértésnek van kitéve, a mennyiben Car-

neval ajánlatára csak az ifjak kezdenek lejteni. Társas játék következik aztán. Most a fiatal keze szur egyet Dorottyán:

Megvette a hideg már benne az ikrát,
Vén üszög a madám, nem vethet már szikrát.

Ebben fölforr a harag. Végre Eris kitörsésre juttatja: harcra Carneval és az ifjuság ellen.

Erissel ép' egy beszédet tartat Csokonai alárendeltjeihez, mint Pope Ariellel. Pope é sokkal ügyesebb és részletesebb.

Pope ét fentebb láttuk, nézzük Csokonaiét:

„Ordas epesárral torkig töltöm őket,
Összehabóritom az örvendezőket —
Rajta! per! irigység! boszúállás! szégyen!
Vén lyány harag! kudarc! kofaság! — így légyen!”

Pope-nál is, Csokonainál is áldozatot nyújt az illető hős a szerelem istenének, hogy leghebb kívánságukat elégitse ki. Pope-nál a lord, Csokonainál Dorottva.

Pope-tól az oltár-készítés — az áldozati tárgyak — s a kérelem hangjait átveszi Csokonai. Mindeniké fején találja a szöveget. Amaz a lordban mesterien tünteti föl a platói szerelmest, ez Dorottyában a tűzbejött érzékies aggszűz áldozatkésztségét.

Pope-nál következőleg hangzik:

„Vénusnak magának drága oltár épül
Tizenkét óriás francia regényből.
Szegélye, kötése mindnek aranyozva.
Rajta szerelmének zálogai sorba
Szépen elrendezve: titokteljes ígnyek,
Strimflikötök, keztyűk s más ilyes egy-bek.
Szerelmes levéllel gyújt vala alája.
S epedő sóhajjal gyul lángra a máglya.
Térdre hullt s könyörgött sovárgó szemekkel,
Hogy a mire vágyik, hadd érhesse is el.”

Csokonainál:

„A frizér-serpenyőt egy zugban meglelé,
És azt a commódra köhögve emelé.
Fenekére rakott kényvertyt s e felett
Néhány bábilétet s szerelmes levelet.

„Ott volt Florentina s a Tündér Ilona,
S valamennyi tőkét életében vona.
Ezeket meggyújtá s nem győzván szellővel,
Gerjesztette tüzét az előkötővel.

„Ha most is sóhajtok, szemem most is nedves,
Ha ez áldozatom te előtted kedves:
Ennyi férfi közül juttass egyet nekem,
A ki felépitse pusztá düledékem.”

Mindégyneknek meghallgatja az Isten kérését.

Az oltár s az aggszűz érzelmeinek festése itt is szemmel láthatólag ügyesebb ábrát lehelőbb. A mellett Csokonai az átvételnél; nagy tekintettel volt a hazai viszonyokra nem követte ebben se szolgálilag Pope-ét: az oltárra dobott „francia regények” helyett „Tündér Iloná”-t s „Florentiná”-t találjuk, a mi nálunk e korban éppen annvira volt olvasott, mint az angoloknál a szerelmes francia regények.

Pope-nál a 3-ik énekben Belinda társával Hamptonba ér.

Pope egymásután lövi mérges nyilait a férfi és női szemre jelen- és távollevőkre.

A bíró, a kereskedő, a napjában többször öltözködő világhölve; Belinda, a lord egy lélekzetvételre kapták a sebat.

„E közben hirdeti a nap ferde fénye,
Hogy magas helyétől száll a völgy ölére.
A bíró éhesen hamarán határoz,
Hogy későn ne érjen a dus lakomához.
A kereskedő is a bürzét ott hagyja,
Nem kell toilette sem már a mai napra.”

Belinda kártyajátékba kezd. Ellenfele a lord. Belinda győz.

Itt a kártyajátékot olv hosszasan írja le Pope, a hogy csak oly virtuáz poéta tehetette, mint ő. Ragyogó nyelvének kincseit pazarul szórja az egyes kártya-figurák küzdelmének leírására. Tanai szerint ez a merészesség alighanem fogadás eredménye.

A játék után üdítő italokat vesznek ma-

gukhoz, ez alatt a lord lemetszi Belinda hajfürtjét:

„És most — óh iszonyat! szent fürtje lemetszve
Szép fejcséskájéról örökre . . . örökre!”

Vége a mulatságnak, kezdődik a harc, fájdalmasan sikolt föl Belinda:

„Belinda szemében villám tüze lobban,
Jajj-ára mindenki felugra legottan.”

A lord öröme határt nem ösmer:

(Folyt. köv.)

* Leconte de Lisle, a hírneves poéta, a kit a francia akadémia Hugó Viktor helyére választott volt meg tagjának, meghalt. — A kitűnő költő hetvenhatévet élt és férfikora javában az itju francia költőiskola vezére volt.

Tanügy.

* Az oláh iskolák — non coronant. A balázsfalvai és a n.-szebeni román gör. keleti érseki tanítóképezdék a debreceni tanszerkiállítás rendező bizottságának felbívására magyarul írott borítékba tett román nyelvű leveleiben tudatták, hogy a debreceni tanszerkiállítás nem vesznek részt. Persze, mert a magyar tanügy fejlődésének bemutatásáról van szó s ezt a kiállítást nem Bukarestben rendezik.

* Külföldi kiállítók az orsz. tanszerkiállításán. A Debrecenben létesítendő orsz. tanszerkiállításra nemcsak hazánkból, de a külföldről is s különösen Németországból igen sok tanszerkereskedő és készítő jelentette be részvételt. — A tanszerkiállítás igazgatósága nevében Eötvös K. Lajos kir. tanfelügyelő ennél fogva folyamodványt nyújtott be tegnap a kereskedelmi miniszterhez, — a melyet a külföldi kiállítók által behozandó tárgyaknak vámmentesen való behozatalát kérelmezi. Ha az így behozott tárgyak a kiállításon nem akadnának vevőkre, a kivitelnél természetesen megkellene a vámot a tulajdonosnak fizetnie. Ha a miniszter engedélyezné a vámmentességet, nagy előny származnék ebből nemcsak a külföldi kiállítóknak, de a tanszerkiállításra nézve is, amennyiben ezen esetben sokkal több lenne a külföldi résztvevők száma a kiállításon.

Templom és iskola.

Debrecen, július 20.

Ha végig tekintünk hazánk zsidó hitközségeinek díszes során, látjuk, minden emelkedettebb hitközségben Isten háza mellett a tudomány, a vallásos nevelés csarnokait felemelkedni, a hol a két épület hiányzik, ott csak a szerencsétlenség, vizsaly és hanyatlás dudái üthették fel átkos tanyájukat.

A templom és az iskola képezik kritériumát a hitközség rendezettségének és consolidált állapotának. Lépünk be csak egy ismeretlen községbe, ha tudomást akarunk szerezni tagjainak szellemi életéről s általában erkölcsi s korszerűségéről, ne kérdezzünk seakit, csak te kintük meg iskoláját és templomát s ezeknek kitűnősége dicséretesen megismerteti, vagy az ellenkező elítéli előttünk a hitközség tagjait. Ennek tudatában a mi hitközségünk már évek előtt mozgalmat indított az iskola felépítése érdekében és egyesek áldozatkésztsége, az előjáróság és különösen fáradhatlan elnökének buzgólkodása folytán immár emelkedik a díszes iskola-épület, mely már a jövő tanévben szentelt falai közt fogja befogadni tanuló gyermekeinket. De ezzel a hitközség még nem jutott el az áldozatkésztség hercules-oszlopaihoz, melyeken tul nincs tovább, mert midőn a „kicsi nyek temploma” épül, gondoskodni kell a telnőttek templomáról is.

Mint az élet minden terén társadalmi viszonyoknak kell fennállania, ugy a vallásos életben is kell, hogy azok, kik egy nézettel egy lelkiüettel és egy benső szükségéssel bírnak egy házban jelenjenek meg, hogy buzgó lelkesedésük az ájtatosság egy nagy lángjává forrjon össze, hogy imáik, könyörgéseik egy mély fo-

hászában olvadjanak össze egy imává, mely hatalmas karénekként az egekbe száll fel!

De nemcsak mint egy felekezet tagjai szorulunk egy mindnyájunkat befogadtató imabázra, hanem mint polgárai is e kedves hazának is, melynek földje „ápol és eltakar”. Mert ha az isteni gondviselés nagy eseményeket hoz, melyek a hazát érintik, kell hogy legyen egy méltó hely, hová mindnyájan elmehetünk hogy közös könyt hulaszszunk közös gyászban, vagy közös imát rebegjünk, ha közös veszély fenyegeti a hazát és a nemzetet.

Nemcsak a jelenlegi türethetetlen viszonyokra való tekintetből, hanem városunk szakadatlan felvirágzása és ezzel kapcsolatosan emelkedő népesedési mozgalommal szemben is egyrészt a hitközségi tagok számához mér, másrészt a hatalmassá lett városunkhoz, a kor szelleméhez méltó Istenházat kell emelnünk.

Mindezen tekintetek megfelelő az 1000 frtos díjjal kitüntetett templomterv, mely művészi alkotás ezen kitűnő és osztatlan tetszéssel fogadott terv szerint szándékozik a hitközség az e célra N.-Várad-utcán megvett gyönyörű telken 100000—120000 frtért templomot építeni. Minthogy azonban ezen szent és magas sztos cél megvalósítására a hitközség külön alappal nem rendelkezik, a hitközség reputációjára pedig nem engedi meg, hogy más jelentéktelen hitközségek példájára gyűjtőivekkel árássza el külső hitsorsosait, tehát csak önmagára van utalva, csak saját akarateréjére támaszkodhatik. Csak ugy foghat hozzá a templom alap lerakásához, ha az imaszékeknek elkelése biztosítottatik. A hitközség — bár szívesen fogad, — de senkitől sem kér külön adományt, hanem a szétküldött felhívásában arra kéri tagjait, hogy ki-ki vagyoni helyzetéhez képest vegyen magának imaszéket, annyival is inkább, mert az előjáróságnak, hosszú fáradság után, sikerült oly belső beosztást létesíteni, melynek következtében olcsó ár mellett is megfelelő imaszék birtokába juthatunk.

Valamint a hajdani szentély felépítésére „előjvőnek a férfiak a nőkkel egyben” áldozataikkal, ugy az építendő templom is hitközségünk egész gyülekezetének közös műve legyen, melyhez szabad akarattól ki-ki járuljon hozzá erejéhez, tehetségéhez képest. S így mint ama régi szentélyünk, ugy ezen templomunk is a „tanúság-hajléka lesz, mert e templom reánk nézve is „tanúság” léssen, hogy közöttünk Isten szelleme él: a vallásos buzgalom és az áldozatkésztség szelleme; „tanúság” léssen a mellett is, hogy hitközségünk mit tehet, ha akar, mily nagyot vihet véghez, ha minden tagja részt vesz a közös munkában, ha a közös szentély oltárán ki ki tehetsége szerint bemutatja erejének, jóakarátának s vagyonának áldozatát.

Én erősen bizom e szent ügy sikerében, mert a mint hitközségünk tagjait ismerem, tudom, hogy lelkesedésükön és áldozatkésztségükön nem fog muni, hogy az építendő templommal oly g'pontot teremtsünk, hol a szív vágyódásai az elme követelményeivel találkozzván, Isten dicsősége közös ájtatosságban nyerjen méltó kifejezést.

B. D. J.

A tanév eredménye.

— Iskolai értesítők. —

3. A nagyváradi kereskedelmi szakiskola (kereskedelmi akadémia) évi értesítője. Szerkesztette: Propper Nep. János igazgató. Az értekezés helyét Potássy János tanárnak „A nagyváradi kereskedelmi szakiskola tanulmányi köruja az 1893/94. tanévben c. utleírása foglalja el.

A tanintézet hat éves fennállása alatt három tanulmányi kirándulást rendezett: 1890/91-ben Fiumába, 1891/92-ben Triestbe és Rovignoba, a lefolyt iskolai évben pedig Korfu szigetre, Athénbe s a Márványtengeren keresztül Konstantinápolyba. Az utazás 3 hetet vett igénybe.

Szépnek és helyesnek tartjuk s elismeréssel adózunk ugy a miniszter intenciójának, melyből a tanulmányi ut kiindult, valamint a rettenthetetlen igazgatónak, ki a nyilvános kimutatás szerint a 3763 frt differenciát a sajátjából fedezte. Mindazonáltal nem helyeselhetjük

az ilyen kolai év s időbe nülők, ne selni, fájó és hasznó kal jobb közelebbi nyujtatné hogy elm kiegészíté Az montrei t A men pren működött A kör t Kossuth Az

jelentkez sen érett gálatra A

viseletbő rüt 38, demszroz

Az 5 tanár Fő tályt vé delmi sz Ta

A intézett internát gyermek Ta

részletb nek jog rendezé 4.

l a g s n á z i z s i n s féle sor

alatt 5 mányt i szerint

hét osz nek, ne mányos lapban

tehát e valame tikai d

vebben megfejt sek a t

mát is nem ér két sor

A mélyze nem v L

az int tanács helyett mult

tály i A tanév b kat ho

épitke széket emelte fordít

M méltó ref. e intézet méltán jóakar

Unnep 6-át, (j)át, rendez tanuló — Jó rende

az ilyen hosszabb kirándulásokat, különösen iskolai év közben, mivel azok nagy költségekbe kerülnek. Ilyformán a szegényebb tanulók, nem bírván az ily utazás költségeit viselni, fájó szívvel kénytelenek lemondani a szép és hasznosnak ígérkező tanulmányi utról. Sokkal jobb volna tehát, ha az ilyen kirándulások közlebbi vidékekre történének s ezáltal mód nyújthatnák a szegényebb tanulóknak is arra, hogy elméleti tanulmányaikat a gyakorlatiakkal kiegészíthessék.

Az intézetben működött 9 világi, 4 premontrai tanár s 4 hitoktató.

A „Széchenyi önképzőkör“ Ponty Kelemen premontrai kanonok s tanár vezetése alatt működött s tartott 20 rendes és 3 d sz ülést. A kör tagjai megültek Széchenyi István és Kossuth Lajos emlékét.

Az év végén tartott érettségi vizsgálatra jelentkezett 28 rendes és 3 magántanuló. Jeleseken érettt 3, jól 7, egyszerűen 18, javító vizsgálatra utasítottatott 3.

A beiratkozott 105 tanuló közül a magaviseletről jó érdemjegyet kapott 63, szabályszerűt 38, kevésbbé szabályszerűt 4 tanuló. Érdemcsomagot az értesítő nem közöl.

Az önálló kereskedelmi tanonciskolában 5 tanár vezetése alatt 87 tanuló tanult.

Főgimnáziumi vagy főreáliskolai 8. osztályt végzett tanulók részére egy évi kereskedelmi szaktanfolyam van berendezve.

Tandij a mellékdijakkal együtt 95 ft.

A jövő 1894/95-iki tanévben megnyílik az intézett új palotájában a fényes berendezésű internátus, az intézetbe járó előkelő családok gyermekei számára.

Tartásdíj egész évre 600 ft, mely három részletben fizetendő. Az internátus növendékeinek jogukban áll az intézet által évenként rendezendő tanulmányi kiránduláson résztvenni.

4. A kis-ujszállási állami tag segélyezett ev. ref. főgimnázium értesítője. Közveteszi Pruzsinszky Pál igazgató-tanár. „A Fourier-féle sorok összetartásának kritériumairól.“ cím alatt 51 oldalra terjedő matematikai tanulmányt írt Pallagi Gyula tanár. Véleményünk szerint az ilyféle értekezés, melyet amugy is a hét osztályból álló gimnázium tanulói nem értenek, nem való iskolai értesítőbe. Az ilyen tudományos jellegű értekezésnek matematikai szaklapban van a helye. Szivesebben láttunk volna tehát ezen tudományos jellegű értekezés helyett valamely az iskolában már tárgyalt matematikai dolgot, természetesen tüzetesebben és bővebben tárgyalva és feladatokkal s esetleg megfigyelésekkel illusztrálva. Az ilyen értekezések a tanulóknak érdeklődését felkeltik s buzgalmat is fokozzák, míg az olyanokból, melyeket nem ért, unalommal, kiváncsiságból olvas egy-két sort s letezi a könyvet.

A lefolyt iskolai évben a tanári személyzetben lényeges változás történt, a minem válik a tanítás javára.

De lényeges változások történtek még az intézetben. Így p. o. az, hogy az igazgató tanács és a tanári kar a konventi tanterv helyett az államit fogadta el. Ugyancsak a múlt iskolai évben nyílt meg — a VII. osztály is.

A kisujszállási ev. ref. egyház a lefolyt tanévben az iskola érdekében nagy áldozatokat hozott. Mintegy 140,000 frtot fordított új építkezésre. Továbbá betöltött három új tanárszékot; a tanári fizetéseket 900 frtről 1400 frtra emelte s felszerelésekre mintegy 2000 forintot fordított.

Mindenesetre nagyon szép és követésre méltó példát szolgáltatott a kisujszállási ev. ref. egyház eme bőkezűségével s az igyekvő intézet, mely kezdet nehézségei előtt áll méltán megérdemli egyesek érdeklődését és jóakaratu pártfogását.

Az intézet az elmúlt tanévben öt iskolai ünnepélyt rendezett. Megünnepelte október 6-át, okt. 31-ét (a reformáció évforduló napját), és március 15-ét. Azonkívül ünnepélyt rendezett még november 25-én a főgym. tanulók korcsotypályája javára s végre a — Jókai jubileum alkalmával — felolvasást rendezett.

A tanári kar a hitoktatókkal 15 tagból állott.

Rendkívüli tantárgyakként francia nyelv szabadkézi rajz, a zene és gyorsírás szerepeltek. Az egyes könyv- és szertárak nagyon szépen szaporodtak.

A főgymnasiumi önképző kör tartott a lefolyt iskolai évben 16 rendes és egy rendkívüli gyűlést, 2 ünnepélyt és egy záró gyűlést.

Ösztöndíjban 7, jutalmazásban 28, könyvbeli segélyben 15, tandíjelengedésben 6 tanuló részesült.

Az intézet jeles tanulói a következők: Kánya Lajos, Szilágyi László I. o. Greif Mór Kiss István, II. o. Steiner Ignác, III. o. Boleman Andor, Dorogi Lajos IV. o. Kone Kálmán, V. o. Schwarz József, VI. o. Gulyás Lajos és Procházka Győző VII. o. tanulók.

Az intézetbe beiratkozott 164 rendes és 10 magán tanuló. Tanulmányi előmenetel tekintetében általában jeles 15, jó 44, elégséges 62, elégtelen 29 — A magaviseletről jó 128, szabályszerű 16, kevésbbé szabályszerű 6.

A jövő 1894/95-iki tanévben a főgymnasium új, díszes, kétemeletes épületében megnyílik a VIII. osztály is. (Th. L.)

* **Tanárihiány.** Középkolaink egyik égető sebé a tanárihiány. E baj csak most midőn az üresedésben lévő állásokat be akarják tölteni, mutatkozik teljes nagyságában; ugyanis a hirdetett állomásokra alig akad pályázó. Így például a bécsi gymnasiumban megüresedett matematikai tanszék elnyeréseért egyetlenegy tanár sem folyamodott. Most újból kiírják a pályázatot, melynek aligha lesz több eredménye mint az elsőnek.

Sport és Divat.

* **Világító puder.** Párisban most állítólag a következő „színházi újdonság“ csinál óriási szenzációt. Eddig a nézőteret, mint mindenütt ugy Párisban is, elsötétítették ha a függöny felgördült. Ez persze a hölgyek rovására történik, a kik tudvalevőleg nem annyira nézni mint inkább magukat nézetni járnak színházba, a mihez a felvonás közök nagyon is kiesni nyek. Ezen a bajon most segített Páris félvilágának egyik ismert alakja, feitalálván a világító pudert. Ez a puder az arenak bizonyos foszforeszkáló fényt kölcsönöz s így megvan az az előnye, hogy a szépséget sötétben is érvényesíti. A párizsi asszonyok siettek is megszerezni ezt a világító pudert, ugy, hogy a páholyokból most csupa világos szép női arc foszforeszkál a szemlélő felé. Ez nagyon csodás látvány lehet, de nincs kizárva, hogy csak egy újságíró fejében fogamzott meg, a mi végre nem is csoda ebben a rettentő nagy melegben.

* **Bukott krágló.** A párisi férfivilágnak nagy az öröme, az új elnök nekik is hozott valami újat. Casimir-Périer minden divattal dacolva, állandóan lehajtott inggallért visel, valószínűleg golyvának látszó, előre álló nyaka miatt. Carnot tudvalevőleg merev allógallér nélkül képzelhető sem volt. És ez kitünően illett is az ő egyenes, kimért magatartásához. Persze a torzképeken nagy szerepet játszott az álló gallérja, a mit mindig különösen kiemeltek. Most Casimir-Périerrel a lehajtott gallér jut uralomra.

Apró-cseprő.

* **Banketten.**
Fiatalszöveg: (A szomszédjához).
Félek, hogy valami ostobaságot találok mondani.
A szomszéd: Minek így körül írni?
Mondd egyszerűen, hogy egyáltalán beszélni akarsz.

* **Üzleti szín.**
Egy be- és külföldön borokban dolgozó utazót, kinek orrán látszott a folytonos borkóstolás részvörös nyoma, e körülményre figyelmeztették barátai.

— Nem tesz semmit! Ez az én üzleti színem, mondá jókedvűen.

OMAR CHYAM VERSEIBŐL.

Szenteskedő civakodással
Elnyerni vélik az eget
A düh feszíti izmaikat
S győőlség ül arcuk felett.
Kívánják, hogy hitük kövessed,
Kezükbé gyilkos kard forog,
És azt hiszik a mit mivelnek,
Az istennek tetsző dolog
— De higgyétek, hogy az uristen
Ily harcölököt megveti,
Mert istentelen a győőlség
S csak a szeretet isteni.

Ford. Feleki S.

*
Mennyi szerencse, mennyi boldogság vész el e földön a mi hibánkban.

Marcel Prévost.

—
Az örvénybe vitézség beleugorni, de nem a kloákába.

Jókai Mór.

* **Ebéd Rothschildéknál.** Hogy miképpen ebédelnek a Rothschildok, arról egy levél számol be, amelyet Gavar, az elhunyt londoni francia követségi titkár hagyatékából közöltek, Monsieur Gavar többek között ezt írja: Tegnap Rothschildék villájában ebédeltem. Ezt az ebédet röviden jellemezhetem: meglepetések e bédje. Csak a család volt jelen és egy — jérce. Csak egy jérce, de kicsoda jérce! Az egész állat- és növényország képviselve volt a mártásában. A lordmayer az újat nyalta volna meg utána. Éa a gyomrokat bámultam, amelyek ezt a menüt reggel, este elbirják. Micsoda képesség! A fényűző berendezés és az örült peccsenye mellett azonban valami általános egyszerűség fér meg. Alfréd, a fiu, maga hozta a bort a pincéből. Sherryt és Lafitte-et, amilyen csak a Rothschild házban ihatnak. Az a pince egyszerűen meseországba való és olyan borokat tündérajkak szüresölnek...

* **A magyar koronajelvények kiásása.** A bécsi lapok Popovics hetvenéves órnagy öngyilkosságával kapcsolatban nagyon érdekes és minálunk alig ósmert részleteket emlegetnek arról, hogy a magyar koronajelvényeket miképpen ásták ki Orsova mellett. Az osztrák lapok szerint Popovics órnagyát az érdem, hogy a koronajelvényeket megtalálták. Az ötvenes évek elején ő jelentkezett elsőnek, a ki nyomára jött annak, hogy a koronajelvények Orsova mellett vannak elásva. E nyomra egy temesvári polgármester öngyilkossága vezette, a ki a nagy titokba beavatva, a feifedezéstől tartott. Az osztrák hatóságok az 1852-iki nagy árvizek miatt abba hagyták az orsovai környék talajának kikutatását. Kossuth Lajos azonban hű emigránsaiból Orsovára küldte a legmegbízhatóbbakat, hogy nézzék meg, vajon a koronajelvényekben a nagy áradások miatt nem esett-e kár. Az osztrák kémek egy ily titkos megbízottat kézrekerítettek a ki nagyühezen bevallotta, hogy a koronajelvények a Duna és az Alion-hegy közt el vannak asva. Az ásatásokat most Karger meg Popovics órnagyok vezették csaknem tizenöt hónapon át, míg két határőrbeli baka 1853. szeptember 18-án, egy erdőtisztás mellett ráakadt a végtelenül becses vasládára, a mely a drága ereklyét magában rejtette.

Közgazdaság.

* **Hajdu-Dorog közbirtokossága** — mint nekünk írják — tegnap tartott ülésében elhatározta, hogy a hesszeni légy ellen való védekezésre a kisebb gazdákat is serkenteni fogja s a tarló melletti leszántását lehetőleg nagy körben fogatosítja. A földi bodza által meglepelt legelőterületet feltisztíttatja. A bodza a juhok kedvelt téli csemegéje lévén, a juhászok az irtást a bodzáért magukra vállalták.

Erték-tőzsde.

(A debreceni „közgazdasági bank részvénytársaság” közlése 1894. július 20-án.)

Államadósság:				
Magyar aranyjárdék 4%	—	—	121.25	121.75
vasuti beruházási kötvény 4 1/2%	—	—	128.—	129.—
koronajárdék 4%	—	—	96.—	96.15
regále váltásági kötvény 4 1/2%	—	—	100.25	100.75
Osztrák aranyjárdék 4%	—	—	121.50	122.—
Egységes állam kötvény 4 1/2%	—	—	98.25	98.75
Tisza-szegedi 4%-os nyeresémsorsjegy	—	—	142.75	143.75
Részvények:				
Magyar hitelbank részvény	—	—	442.50	443.—
Osztrák hitelbank részvény	—	—	384.63	384.80
Magyar ipar- és kereskedelmi bank részv.	—	—	114.—	114.50
Sorsjegyek:				
Magyar jelzálogbank 4%-os sorsjegy	—	—	128.—	129.—
Osztrák földhitel sorsjegy 3%-os	—	—	—	—
Magyar vöröskereszt sorsjegy	—	—	12.25	12.75
Osztrák „ ” „ ”	—	—	18.25	18.75
Olasz „ ” „ ”	—	—	12.50	13.—
Bazilika sorsjegy	—	—	9.75	10.25
Jó-sziv „ ” „ ”	—	—	3.20	3.50
Pénzüemek:				
Cs. és kir. arany	—	—	5.88	5.98
90 márkás arany	—	—	12.21	12.25
90 frankos arany	—	—	9.90	9.93
1 Saverignus	—	—	12.45	12.80

Budapesti árú-tőzsde.

Gyenes és Balog gabona-bizományi üzlet (Nádor u. 6. sz.) tudósítása a „Debreceni Ellenőr” részére

Budapest, július 20.

Napi jelentés.

Gabonaüzlet.

Buzát ma gyengén kínáltak, a vételkezd szintén gyenge, az irányzat lanyhuló volt. Elkelt 8000 mm. 5 kr. rajj olcsóbb áron.

3 havi időre.

Zab 6,65—7 frt.

Kézpénzfizetés mellett.

Határidő-üzlet. Amerika és nagybárra a többi külföldi piacok lanyha árfolyamokat jelentettek, miért nálunk is lanyhábban indult a buza, s a gresze forgalom következtében lanyha is maradt. Zab és tengeri szintén tetemesen meglanyhult az erősen borult időjárásra.

Zárlat 1 óra:

	frt
B u z a szept.—okt. 1894	5.75—5.76
már.—ápr.—ra 1895	7.11—7.12
R o z s szept.—okt. 1894	5.12—5.13
Tengeri juli-augusztura 1894	5.07—5.08
aug.—szeptre 1894	5.09—5.10
máj.—junra 1895	5.11—5.12
Z a b szept.—okt. 1894	5.98—5.99
Repeze aug.—szept. 1894	9.75

Zárlat 4 óra:

	frt
B u z a szept.—okt. 1894	6.75—6.77
már.—ápr.—ra 1895	7.11—7.13
R o z s szept.—okt. 1894	5.11—5.13
Tengeri jul.—augra 1894	5.07—5.09
aug.—szeptre 1894	5.10—5.12
máj.—junra 1895	5.14—5.16
Z a b szept.—okt. 1894	5.97—5.99
Repeze aug.—szeptre 1894	9.80

Erték-tőzsde. Pár nap óta tartó igen élénk üzletmenetelt, ma csekély forgalom váltotta fel, s a hitelek lanyhában indultak, zárlatfelé azonban ismét szilárdabbak lettek. A többi papirok változatlanok.

Időjárás: borult, hűvös.

Budapest-kőbányai sertéskereskedelmi csarnok.

Július hó 19. Hizott sertés árak.

I. Magyar első rendű: Öreg nehéz (páronként 400 kg. fölül sulyban) 41.—42. kr. Öreg közép (páronként) 300—400 kilogramm sulyban 42.—42.5 krig. Fiatal nehéz (páronként 320 kilogramm fölül sulyban) 42.5—43. krig. Fiatal közép (páronként 251—320 kilogramm sulyban 42.5—43.5 krig. — Fiatal könnyű (páronként 250 kgm. terjedő sulyban) 43.—44. krig. II. Magyar szedett: Nehéz (páronként 280 kg. fölül sulyban) 41.—42. kr. — Közép (páronként 220—280 kg. sulyban) 42.—43. krig. Könnyű (páronként 220 kg. terjedő sulyban) 42.5—43.5 krig. A hizott sertés üzlet-irányzata lanyha.

Kiadó és lapnyújtó:

„Csokonai” nyomda és kiadó r.-t.

Felelős szerkesztő:

Kamillóssy Dezső.

Még csak néhány előadás!

NAGY OLASZORSZÁGI SPORT CIRCUS.

Igazgató: F. CORRADINI Turinből.

DEBRECZEN, SZÉCHENYI-UTCZA-VÉGÉN.

Ma pénteken, július hó 20-án

Nagy High liefe előadás.

Itt először: „A Greatna-Green kovácsa vagy czirkusz a víz alatt”, nagy kiállítás némajáték vízen és földön, két felvonással és 24 képpel, melyben felluzások, táncok, hajózáások, műszónók, brilliáns görög-tüzek stb. fordulnak elő; rendező Corradini F. igazgató

I. rész: Greatna-Green. 1. A kovács műhely. 2. Az esküvő. 3. A kovács ünnep. 4. A két bitang (rablók). 5. A lakodalom. 6. A cigányok. 7. A észrevett lopás. 8. Az elájult menyasszony. 9. A rendőrség jön. II. rész: A czirkusz víz alatt. 10. A vízesség. 11. Lakodalmi séta a vízen. 12. A gőzhajó jön. 13. Egy történet a szigeten. 14. A multság. 15. A műszónók fellépte. 16. Az elrontott fürdő. 17. A rablók mint halászok. 18. Az öreg mosónő. 19. A rendőrség jön. 20. A vízbeesés. 21. Verekedés a szigeten. 22. A vízben. 23. A nagy elfogatás. 24. Tableau Apotheose, nagy brilliáns görög tüzfény mellett.

120,000 liter víz esik 5 perc alatt nagy zuhogással a czirkusz közepébe és képez egy kis Balatont, melyben élő kacsa, lud, réce, gő hajók stb. uszkálnak.

A szünetek a legkiválóbb behőzők produkcióival lesznek kitöltve. — A tisztelt közönség kényelmére, a czirkusz helyiségben egy kitűnő büffet áll rendelkezésre.

Czirkusz víz alatt előadás, a nagy kiadás miatt felemelt helyárakkal és pedig:

HELYÁRAK: P á h o l y: (4 ülőhely) 6 frt. Zártszék 1 frt 30 kr. I. hely 1 frt. II. hely 70 kr. III. hely 40 kr. Karzat 30 kr. — 10 éven aluli gyermekek és katonák részére örmestertől lefele I. hely 50 kr. II. hely 40 kr. III. hely 25 kr. Karzat 20 kr.

Jegyek válthatók napközben (este 6 óráig) Mendelovits Lajos urnál (tőteza, a városbázzal szembe).

Pénztárnyitás d. u. 3 óraker, és este 7 óraker.

Kutyákat a lovardába hozni tilos.

Minden vasárnap és ünneppapon két nagy előadás délután 4 óraker és este 8 óraker.

Holnapután szombaton, július 21-én nagy ünnepélyes előadás és „Greatna-Green kovácsa vagy czirkusz a víz alatt”, 120,000 liter víz 5 perc alatt.

A nagyérdemű közönség ismert műértésére és pártfogására számítva, számos láto. atásért eszedzik mély tisztelettel

F. Corradini, igazgató.

Hazánk legkedveltebb savanyuvize

MOHAI

ÁGNES

FORRÁS

Kiváló szolgálatot tesz az emésztési zavaroknál.

Gazdag szénsavtartalmu. — A bornak színét nem változtatja. — Természetes ízét kellemsé teszi,

a miért is a vendéglős uraknak keverékül „Spritzer” előnyös szolgálatot tesz.

Ujabbban a homokos talajban termelt savanykás borokhoz kiváló előnyösnek bizonyult az Ágnes-forrás savanyuvize.

Ujabb orvosi bizonylatok az Ágnes-forrásról Mohán.

A mohai Ágnes-forrás vizét hosszú évek során át rendeltem s jó szolgálatot tesz a gyomorhurut, a vékony belek hurutos állapota, hólyaghurut és torokhurut esetében.

Budapest, 1892. március hav.

Dr. Kelli Károly.

ny. r. egyet. tanár.

Kötelességemnek tartom értesíteni, hogy a lefolyt kolera-járvány alatt mohai Ágnes-forrását kiváló sikerrel rendeltem. A gyomor és bél működését rendkívül hathatósan támogatja, a nélkül, hogy mint a többi savanyuvizek nagy része korgást és hasmenést okozna. Örömmel konstatalhattam, hogy nemcsak a hazai, hanem a külföldi ásványvizek között is legelső helyen áll.

Budapest, 1892. november 17.

Dr. Glaser Marcel.

A mohai Ágnes-forrás vizét, mint a természet által adott egyik megbecsülhetlen kincsét, a legnagyobb mérvben szoktam orvosi gyakorlatomban betegeknek ajánlani; a körjavulat melyeknél ezen vizet adom, heveny és idült gyomorhurut, az eredmény minden esetben kielégítő. Adja Isten, hogy a külföldi hasonczéla alkalmazott vizeket teljesen kiszorítsa hazánk ásványviz-forgalmából.

N.-Szalonta, 1892. október 20.

Dr. Deme Béla.

járás és Biharm. t. b. főorvosa

A kolera-megbetegedés ellen präservatív gyógyszernek bizonyult.

Friss töltésben az ország minden gyógyszer-tárában, fűszerkereskedésében és vendéglőjében kapható.

Országos
főraktár

Édeskuty L.

cs. és kir. és
szerb kir. udv.
ásványviz-
szállítónál.

BUDAPEST, Erzsébet-tér 8. sz.